17.3.2026

Kansantalousosasto
Jenni Pääkkönen

Lausunto tarkastusvaliokunnalle asiassa: K 23/2025 vp Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle: Finanssipolitiikan valvonnan raportti 2025

Valtiovarainministeriö kiittää tarkastusvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomuksesta (K 23/2025 vp), jota VM pitää yleisesti hyödyllisenä katsauksena finanssipolitiikan ja julkisen talouden tilanteeseen. Tämä lausunto vastaa valtiovarainministeriölle toimitettuun kysymykseen siitä mitä hallituksen talous- ja finanssipolitiikan päätöksenteossa tulisi näkemyksenne mukaan huomioida keväällä 2026.

Suomen talous on kohdannut useita kriisejä peräjälkeen

Suomen talouskehitystä on viime vuosikymmeninä jarruttaneet pitkän aikavälin rakenteelliset ongelmat, erityisesti työn tuottavuuden vaimea kasvu ja heikentyvä huoltosuhde. Vuodesta 2022 alkaen talouden rakenteelliseen heikkouteen on yhdistynyt Venäjän hyökkäyssota ja sen aiheuttama hintojen ja korkotason nousu. Suomessa sodan kerrannaisvaikutukset ovat olleet suuremmat kuin euroalueella keskimäärin. Tämä on johtunut sekä Venäjän läheisyydestä että ennen kaikkea Suomen asuntoluottojen korkojen sidonnaisuudesta lyhyisiin korkoihin.

Vuosi 2025 alkoi sekavissa tunnelmissa, kun Yhdysvallat asetti tuontitullit kauppakumppaneilleen. Yhdysvaltain politiikan poukkoilevuuden synnyttämä epävarmuus heikensi kuluttajien ja yritysten luottamusta maailmanlaajuisesti. Vuoden 2025 lopulla Suomen talous alkoi osoittaa virkoamisen merkkejä, jotka voimistuivat tämän vuoden alussa. Tuoreimman tilastojulkistuksen mukaan bruttokansantuote kasvoi 0,2 % vuonna 2025.

Tämä positiivinen kehityskulku on nyt vaarantunut, kun Yhdysvallat ja Israel hyökkäsivät yhdessä Iraniin helmikuun lopussa. Tätä kirjoitettaessa kriisi on jatkunut noin kolme viikkoa, ja raaka-ainemarkkinat ovat reagoineet hermostuneesti: öljyn hinnassa on nähty voimakasta vaihtelua päivätasolla. Hermostuneisuus on heijastunut vielä varsin vähän rahoitusmarkkinoille, missä erityisesti amerikkalaisten osakkeiden arvostukset ovat heiluneet kriisin vaihtelujen mukana. Muutokset valtion velkakirjojen arvoissa ja markkinakoroissa ovat eivät ole juuri poikenneet normaalista vaihtelusta.

Lähi-idän kriisin kestosta ja laajuudesta ei ole tässä vaiheessa luotettavaa käsitystä, mikä vaikeuttaa sen vaikutusten arvioimista. Jos kriisi pysyy alueellisesti rajattuna ja jää lyhyeksi, toisin sanoen enintään

muutaman kuukauden mittaiseksi, sen vaikutukset Suomen talouskasvuun ja inflaatioon jäänevät maltilliseksi ja lyhytkestoiseksi. Kriisin päättymisen jälkeen talous voi toipua nopeastikin. Jos kriisi laajenee ja pitkittyy, kasvavat sen taloudelliset vaikutukset merkittävästi, jolloin talouden toipuminen voi viedä useamman vuoden. Kuten Venäjän hyökkäyssodassa, myös tässä kriisissä suurimmat vaikutukset Suomen talouteen todennäköisesti syntyvät nk. kerrannaisvaikutuksista, kuten energian ja tuontituotteiden hintojen noususta, korkotason muutoksista ja yleisen luottamusilmapiirin heikkenemisestä.

Venäjän hyökkäyssota ja Yhdysvaltain tullipolitiikka ovat osoittaneet, että sodat ja kriisit vaikuttavat myös kuluttajien ja yritysten kokemaan epävarmuuteen. Epävarmuus puolestaan voimistaa kriisien taloudellisia vaikutuksia ja hidastaa talouden toipumista. Vaikka Lähi-idän kriisi loppuisikin pian, paljon sen vaikutuksista on kiinni siitä jääkö kriisin aiheuttama epävarmuus elämään. Alkavatko kuluttajat ja yritykset ennakoida uutta konfliktia Lähi-idässä tai kenties jossakin muualla vai sopeutuvatko ne uuteen normaaliin ja oppivat elämään kasvaneen epävarmuuden kanssa.

Julkinen talous on rakenteellisesti alijäämäinen: Lähi-idän kriisin vaikutukset ovat moninaiset

Hitaan rakenteellisen kasvun, toistuvien matalasuhdanteiden ja erilaisten kriisien myötä Suomen julkisen talouden tilanne on ajautunut heikoksi. Julkiset menot ovat olleet tuloja suuremmat jo lähes 20 vuotta suhdanteesta riippumatta.

Lähi-idän kriisi vaikuttaa Suomen julkiseen talouteen, jos talouskasvu heikkenee, inflaatio kiihtyy, korot nousevat ja rahoitusmarkkinoiden turbulenssi johtaa rahoitusvarallisuuden uudelleen hinnoitteluun. Tänä vuonna kriisin vaikutukset julkisiin menoihin jäävät vähäisiksi, kun keskeiset julkisten menojen hinnat määräytyvät viime vuodelta. Hintojen ja kustannusten nousu siirtyy julkiseen talouteen viipeellä sitä mukaa, kun sopimuksia päivitetään ja neuvotellaan uusiksi.

Verotulojen näkökulmasta kiihtyvä inflaatio voi aluksi tuottaa yllättäviä lisätuloja, jos työllisyys ja yksityinen kulutus eivät heikkene kriisin takia voimakkaasti. Toisaalta, jos rahoitusmarkkinoilla nähdään voimakkaita liikkeitä osakkeiden ja valtiovelkakirjojen arvostuksessa, voivat julkiseen sektoriin luettavien työeläkelaitosten varojen arvo ja omaisuustulot reagoida negatiivisesti. Tällöin julkiset tulot kehittyisivät normaalia heikommin. Mahdollinen korkojen nousu puolestaan kasvattaa velanhoitokustannuksia, mutta vaikutus ei näkyisi täysimääräisesti vielä tänä vuonna. Näin ollen on mahdollista, että Lähi-idän kriisin seurauksena voimistuva inflaatio vahvistaa julkisen talouden tasapainoa tänä vuonna ennen kuin nousevat hinnat ja kustannukset välittyvät täysimääräisesti julkisiin menoihin. Tämä suhteessa tilanteeseen, jossa kriisiä ei olisi syntynyt.

Riippumatta siitä päättyykö kriisi tänä vuonna vai ei, sen vaikutukset julkiseen talouteen ovat ensi vuonna todennäköisesti negatiiviset, kun hintojen nousu siirtyy sopimusten päivitysten myötä julkisen sektorin hintoihin ja kustannuksiin. Vaikutus julkisiin tuloihin puolestaan riippuu vahvemmin kriisin kestosta; jos kriisi

päättyy nopeasti, kehittyvät julkiset tulot ensi vuonna suotuisammin kuin pitkittyvän kriisin tapauksessa. Yllättävän inflaation tuoma hyöty kuitenkin todennäköisesti menetetään tämän vuoden jälkeen.

Pidempään jatkuva kriisi heikentää väistämättä Suomen julkista taloutta, kun nousevat hinnat ja korot välittyvät julkisen sektorin menoihin ja tulopohja rapautuu. Kasvava epävarmuus vaikuttaa yksityiseen kulutukseen ja investointeihin, jolloin verotulojen voidaan olettaa kehittyvän heikosti. Merkittävä negatiivinen riski liittyy omaisuustuloihin, omaisuusmenoihin ja sosiaaliturvamenoihin. Tarkempi arvio Lähi-idän kriisin vaikutuksista Suomen talouteen esitetään valtiovarainministeriön kevään ennusteessa, joka julkaistaan 30.4.

EDP-menettely ei edellytä Suomelta toimia vuonna 2027

Suomen julkisen talouden alijäämä ylitti EU:n kolmen prosentin viitearvon vuonna 2024. Valtiovarainministeriön talven 2025 taloudellisessa katsauksessa ennustettiin, että vuoden 2025 julkisen talouden alijäämä on 3,9 % suhteessa BKT:hen. Perjantaina 13.3. julkaistun tilaston mukaan alijäämä oli jonkin verran maltillisempi, eli 3,4 % suhteessa BKT:hen. Tulos oli ennakoitua parempi pääasiassa kolmen syyn takia: työeläkelaitosten ja valtion omaisuustulot kehittyivät ennakoitua suotuisammin, valtion EU:lta saadut tulot ovat kehittyneet ennustettua paremmin, sekä maksetut sosiaalietuusmenot olivat odotettua pienemmät. Nyt julkistettu tieto on kuitenkin vielä alustava ja päivittyy uusien tilastojulkistusten myötä.

Suomi siirtyi tammikuussa 2026 vakaus- ja kasvusopimuksen korjaavaan osaan neuvoston hyväksyttyä Suomea koskevan liiallisen alijäämän päätöksen. Suomelle hyväksytyn suosituksen mukaan Suomen tulee varmistaa, että nettomenojen kumulatiivinen kasvu ei ylitä 1,3 prosenttia vuonna 2026, 1,5 prosenttia vuonna 2027 ja 1,8 prosenttia vuonna 2028, jolloin alijäämä tulisi myös jälleen saada alle viitearvon. Puolustuspoikkeuslauseke otetaan huomioon, kun arvioidaan korjaavan nettomenopolun noudattamista.

Tiedot hävittäjähankintojen ajoittumisesta kansantalouden tilinpidon näkökulmasta tarkentuivat joulukuussa 2025, mikä vaikutti sekä nettomenojen että puolustusmenojen kasvun profiiliin. Helmikuussa 2026 varmistui, että komissio ottaa ajoitusmuutoksen huomioon, kun se arvioi korjaavan nettomenopolun noudattamista. Koska nettomenot eivät kasvaneet vuonna 2025, vaikka kasvu olisi sääntöjen mukaan ollut mahdollista, syntyy tästä liikkumavaraa myöhemmille vuosille. Valtiovarainministeriön talven 2025 ennusteen perusteella tehdyn arvion mukaan lisätoimille ei olisi EDP-menettelyn näkökulmasta välttämätöntä tarvetta vielä vuonna 2027.

Edellä kuvatut arviot on esitetty finanssipoliittisen parlamentaarisen työryhmän väliraportissa, joka julkaistiin 25.2.2025. Arvio uusien toimien tarpeesta päivittyy kevään kehysriihen valmistelun yhteydessä.